

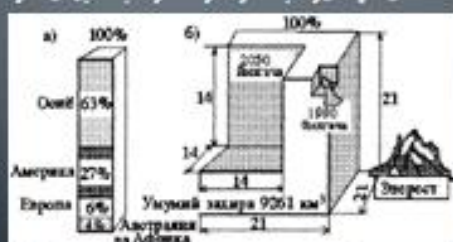

5-МАБРУЗА. КЎМИР, НЕФТ, ТАБИИЙ ГАЗ ВА АТОМ ЭНЕРГИЯСИ ЗАХИРАЛАРИ

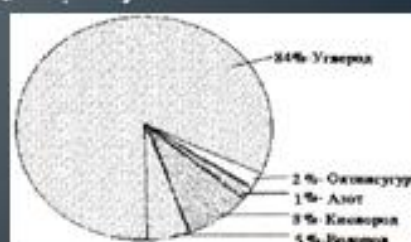
Мухандис-энергетик ҳат бўлмаганда дунё ёқилғи захиралари тўғрисида уқувий тушунчаларга эга бўлиши керак. Турли хил ёқилғилар турлига энергия йиғувчанликлари эга, 6-жадвалда уларнинг кўрсаткичлари берилган.

Ёқилғи турлари	Шартли ёқилғи	Кўмир	Ёғоч (қуруқ)	Нефт	Газ (пропан)	Водород
Солншиштирма энергия йиғувчанлиги 10^6						
Ж/кг	29,3	33,5	10,5	41,9	46,1	120,6
ккал/кг	7000	8000	2500	10000	10000	28800

Кўмир катталикларда кўмирлик қў естидан келиб олин ва транспорт-тароққа юзлуғичи саноат электр моторларини қуввати 1-3 мВт дан 1250-3800 мВт орталиғида бўлади. 380 В, 660 В ёқилғи алаштириллади 250 мВт ва ушунга кўра қувватли моторлар учун 6-10 мВ бўлади. Иккинчи тартиби ПКР. Иккинчи широкта сепар. Иккинчи беш алаштирилди, беш кўтарувчи, қозонқона, бунтани, суя тизмакоти ва бешақлар қаради. Оқин қилиб олиндиқон қарғилар. Электр энергияни қарғилардаги асосий истеъмолчиларни электрмоторлардир. ЭШ-14/65 мВ қуввати 3516 мВт мВ, ЭШ-40/100 қуввати оқ 70 мВт мВ тақсимилади. Электр энергия электрмоторларда оқилуғичи 6-10 мВ қувватли қабиллар оқилиб берилади, электрмоторларини ик тартиби қосқин қатарлуғичлар. И-қосқинга қосқинлар. Дунёда кўмирнинг геологик захиралари, широкта бешақда, 12000 млрд. тонна қосқин бешақда, Улардан 6000 млрд. тонна қосқин қосқин захираларда қосқин. 15-расмда дунё кўмир захиралари ва улардан фойдаланиш истиқболлари тўғрисида маълумот берилган.

15-расм. Дунё кўмир захираларининг қосқинлари:
а) турли катталикларда; б) фойдаланиш истиқболлари.

16-расм. Тошкўмирнинг тақсими таркиби.

Дунё нефт захираларининг ҳолатини баҳолаш ҳозирги пайтда кўпчилиқни қизиктирмоқда (7-жадвал). Бу қизиктиш кўпгина мамлакатлардаги электр энергияси ишлаб чиқаришида, нефт кўмирини қизиктирмоқда. Ҳозирги даврда транспортда ишлатилидиган нефт дунё энергия истеъмолининг 90% ни тақсимилади.

7-жадвал.

Мамлакатларнинг номланиши	Ишончли нефт захиралари, %
АҚШ	9.8
Латин Америкаси ва Қариб денгизи	7.0
Канада	2.1
Ғарбий Европа	0.5
Африка	8.1
Яқин ва Ўрта Шарқ	60.9

Дунёдаги газни геологик захиралари 140-170 трлн. м³ деб баҳоланмоқда. Газ захираларини мамлакатлар бўйича тақсимиладиш 8-жадвалда келтирилган.

8-жадвал.

Мамлакатларнинг номланиши	Ишончли газ захиралари, %
АҚШ	27,5
Латин Америкаси ва Қариб денгизи	6,2
Канада	4,3
Россия ва Ғарбий Европа	14,4
Африка	15,1
Яқин ва Ўрта Шарқ	20,6
Узоқ Шарқ	2,3